

Vzgoja v spodobnosti (2): Leta odraščanja

Adolescenca je ključno obdobje v življenju vsakega človeka.

Mladi čutijo potrebo po svobodi, istočasno pa potrebujejo občutek povezanosti z drugimi. Vzgoja v tej dobi je drugačna.

21. Feb. 2016

Obdobju, ki se okvirno razteza od sedmega do dvanajstega leta, ko se že začnejo pojavljati nekatere značilnosti dozorevanja, predstavlja za starše in za otroke najlepšo dobo

rasti, še zlasti, če je bila pred tem vzgoja dobro opravljena. Otrok je že sposoben sam poskrbeti za svoje zadeve, vendar se v veliki meri opira na svoje starše in jim običajno zaupa vse, kar se z njim dogaja. Opazna je resnična želja po spoznavanju, po razrešitvi vsake neznanke, in kadar so uporabljene primerne besede, otroci zelo dobro razumejo to, kar se jim sporoča.

Ta relativna umirjenost ne sme biti opravičilo za zanemarjanje vzgojnega dela, češ da stvari že same po sebi grejo v pravo smer. Nasprotno, to mora biti čas, ko se v otroku ustalijo ideje in merila, ki bodo oblikovala prihodnost njegovega življenja. Lahko bi rekli, da je to trenutek, ko jim je treba razložiti vse in jim celo vnaprej pojasniti tisto, s čimer se bodo srečali kasneje.

SLADKA LETA

Prišel je čas za to, da se otrokom razloži ne le, kakšno je spodobno vedenje, temveč tudi sam smisel spodobnosti. Razumeli bodo, na primer, da obleka ne samo pokriva telo, ampak tudi obleče človeka kot osebo; da pokaže, kaj želimo drugim sporočiti o sebi, da predstavlja spoštovanje, ki ga od drugih pričakujemo in ki ga dajemo.

Istočasno se morajo otroci naučiti ravnanja s svojo intimnostjo, tako da jo razkrivajo samo v pravi meri in pred primernimi osebami.

Razumnost — krepost, ki je tukaj v igri — se pridobiva s pravilnim ravnanjem, z izkušnjami in z dobrim nasvetom, in pri tem usposabljanju imajo starši veliko povedati. Otroci od njih pričakujejo zaupljiv odnos, zanimanje in vodilo, s pomočjo katerega se bodo počutili bolj gotove pri prvih korakih razvoja njihove osebnosti. S tem, ko so deležni potrditve ali pa popravka, odvisno od

primera, se učijo, kaj je treba zaupati komu in zakaj.

V tem obdobju se pojavi tveganje, da se težnja po spoznavanju izrodi v nebrzdano, včasih tudi brezobzirno radovednost; in v željo po izkušanju novosti, tudi glede lastnega telesa. Zato je pomembno, da se starši posvetijo vsem vprašanjem, ki se utegnejo postaviti, brez da bi se izmikali ali jih prelagali na nek nedoločen trenutek v prihodnosti, in da nanje odgovorijo otrokovi občutljivosti primerno. To obdobje je na primer dober trenutek za čustveno vzgojo na pravi način. ***Ne lažite jim. Jaz sem pomoril vse štorklje. Recite jim, da je Bog uporabil vas, da bi oni prišli na svet, da so sad vaše ljubezni, vaše izročitve, vaših žrtev ... Zato morate postati prijatelji svojih otrok in jim dati priložnost, da o svojih stvareh zaupno spregovorijo.***^[1]V tem okviru se

pokaže vrednost človeškega telesa in potreba po tem, da z njim ravnamo spoštljivo in se izogibamo vsemu, kar bi ga popredmetilo, kar bi iz njega napravilo predmet užitka, radovednosti ali igre.

Prav tako je dobro biti korak pred dogodki in jim razložiti telesne in psihološke spremembe, ki bodo nastopile z adolescenco, saj bodo na ta način znali stvari naravno sprejemati, ko pride čas za to. ***Treba je preprečiti, da bi bila ta tema obdana z grdobijo, da bi se naučili nekaj — kar je samo po sebi plemenito in sveto — iz nečednega pogovora s prijateljem ali prijateljico.***^[2] Tudi tukaj mora vladati pozitiven pristop. Brez da bi se izogibali pogovoru o nevarnostih permissivnega okolja, ki ga razen tega otroci običajno zaznajo že v zgodnjih obdobjih, gre pri tem za osredotočanje vprašanja kot priložnost za to, da otroci duševno in

telesno rastejo pod pogojem, da se znajo potruditi in na te negativne dražljaje reagirati pozitivno.

Spodobnost bo postala — oziroma je že sedaj — učinkovita obramba in pomoč za ohranjanje čistega srca.

TEŽKA LETA

Leta na začetku in tekom same adolescence so glede tematike, s katero se ukvarjamo, bolj težavna za starše. Najprej zato, ker otroci takrat postanejo bolj nedostopni, kar zadeva njihovo intimnost. Včasih v svojem obnašanju privzamejo tudi način odgovarjanja, ki lahko daje vtis, da hoče vselej vsemu nasprotovati. To lahko povzroči določeno zmedenost na strani staršev, ki upravičeno zaznavajo, da določenega dela intimnosti ne delijo več z njimi, ampak s svojimi prijatelji ali prijateljicami. Presenetljiva je tudi spremenljivost razpoloženja: so trenutki, ko otroci zahtevajo, naj

nihče ne vstopa v njihov svet, in trenutki, ko pričakujejo izredno stopnjo pozornosti. Slednje je koristno zaznati in storiti vse, da bi lahko otroke poslušali, saj nikoli ne vemo, kdaj bomo imeli naslednjo priložnost.

Te želje po neodvisnosti in intimnosti niso le potrebne; so tudi nova priložnost, da spodbudimo rast njihove osebnosti. Mladostniki čutijo posebno potrebo po tem, da imajo svoj prostor za intimnost, in morajo se naučiti, kako naj jo razkrivajo oz. zadržijo zase glede na okoliščine. Pomoč, ki jim jo na tem področju lahko nudijo starši, je v veliki meri to, da znajo pridobiti njihovo zaupanje in da znajo počakati. Da so jim na razpolago, da se zanimajo za njihove stvari in da znajo izkoristiti tiste trenutke — ki vedno obstajajo —, ko jih njihovi otroci iščejo ali ko je zaradi okoliščin potreben pogovor.

Zaupanje se pridobi, ne pa vsiljuje. Še slabše pa bi bilo, če bi ga skušali nadomestiti z vohunjenjem za otroki, z branjem njihovih zapiskov ali dnevnikov, s prisluškovanjem njihovim pogovorom s prijatelji, ali pa tako, da bi z njimi — pod lažno identiteto — navezali stik preko družbenih omrežij. Čeprav nekateri starši menijo, da to počnejo za njihovo dobro, je tovrstno vmešavanje v otrokovo intimnost najboljši način za rušenje vzajemnega zaupanja, in v normalnih okoliščinah je to nekaj objektivno nepravilnega.

Prej omenjene značilnosti vplivajo na to, da mladostnik veliko gleda na samega sebe, z različnih zornih kotov, med katerimi pomembno mesto zavzema zunanji izgled. Iz tega je treba sklepati, da je prvi način spodobnosti, h kateremu jim je treba pomagati, skrb za samega sebe. To velja tako za dekleta kot za fante,

čeprav imajo ti izrazi različne odtenke. Pri dekletih obstaja težnja po primerjanju z določenimi estetskimi modeli, ki so jim blizu, in želja po občutku privlačnosti za nasprotni spol. Pri fantih bolj prevladuje želja, da bi se pred svojimi prijatelji pokazali kot razviti in močne rasti, pri čemer prav tako ne manjka želja po občudovanju s strani deklet. Velik del tega mladostnega narcisizma se odvija na samem, toda če jih človek pozorno opazuje, bo zlahka zaznal “simptome” takšnega obnašanja, npr. kadar se fantje ne morejo upreti opazovanju samega sebe, ko v odsevu zagledajo svojo podobo, čeprav je to na ulici; ali pa obsedeno spraševanje s strani deklet o tem, kako jim pristoji, kar so si oblekle.

Mišljenje, da so to “zadeve te starosti” in da jih bo že minilo, pri čemer ne storimo ničesar, bi pomenilo plovbo v napačno smer.

Vsekakor so te zadeve povezane z določeno starostjo, ampak ravno zato jih je potrebno vzgajati. Doba odraščanja je obdobje, ko se prebujajo veliki ideali in ti morajo biti deležni podpore. Otroci na relativno lahek način dojamejo, da jim ta zagledanost v samega sebe na zadnje onemogoča, da bi videli potrebe drugih. Od tod pa lahko pridejo do tega, da je spodobnost do samega sebe — skrb za svoje telo, vendar brez pretiravanja; izogibanje nezdravi radovednosti itd. — pogoj za velikodušno srce, kakršnega si želijo imeti.

SKROMNOST IN MODA

Adolescenca prinaša tudi nove vzgojne priložnosti glede vsega, kar se tiče spodobnosti do drugih, še zlasti glede sloga oblačenja, pogovorov in stikov z drugimi ljudmi. Okolica običajno zaradi različnih dejavnikov na bolj ali manj

agresiven način spodbuja razpuščenost. Vendar pa velja upoštevati, da v večini primerov določeni načini obnašanja niso posledica jasne odločitve sina ali hčere. Mladostniki se, kljub temu, da še tako silovito zahtevajo osebno neodvisnost, v resnici obnašajo precej "čredno". Če so drugačni od njihovih prijateljev ali prijateljic, se počutijo tuje. Ne bi bila presenetljiva ugotovitev, da sinu sploh ni posebej všeč moda "skrbne zanemarjenosti", in da se tudi hči ne počuti prijetno ob nespodobnem načinu oblačenja ... toda zaradi strahu pred tem, da bi bila zavrnjena s strani svojih vrstnikov, hočeta hoditi naokrog tako kot drugi.

Rešitev ni v tem, da bi otroke osamili od njihovih skupin: svoje prijatelje ali prijateljice namreč potrebujejo, tudi pri dozorevanju. Treba pa jih je naučiti, kako naj gredo proti toku. In to je treba znati. Če se sin ali hči

izgovarjata s tem, da se vsi njuni vrstniki oblačijo tako, jima morajo starši najprej razložiti, kako pomembno je, da cenijo svojo lastno osebnost, in jima pomagati, da bi se družila z dobrimi prijatelji. Nato pa si morajo oni sami prizadevati, da navežejo prijateljske stike s starši teh prijateljev, da bi se lahko uskladili glede tega in drugih vprašanj.

Kakor koli že, ne smemo popuščati. Kateri koli način oblačenja, ki je v nasprotju s spodobnostjo ali z osnovnimi merili dobrega okusa, se doma ne sme pojaviti. Starši morajo to opaziti in se v primernem trenutku pogovoriti z otroki na sproščen, a tudi jasen način, ter jim pojasniti razloge za njihovo obnašanje. Če je bilo v času otroštva primerno, da te zadeve razloži oče sinu in mama hčeri, pa je sedaj v mnogih primerih lahko koristno, da se vključi tudi drugi starš. Na primer, pubertetni hčeri, ki ne razume, zakaj

ne sme nositi oblačil, s katerimi se preveč razkazuje, lahko njen oče doprinese to, česar morda še ni doumela: in sicer, da na ta način pritegne poglede fantov, nikakor pa ne doseže njihovega spoštovanja.

Tako kot glede drugih vprašanj lahko oče in mama svojim otrokom na razumen način povesta o tem, kar sta se sama naučila, ko sta odraščala, na primer, kaj sta resnično iskala v osebi, za katero sta menila, da bi z njo lahko delila svojo življenjsko pot. To so pogovori, za katere se sprva zdi, da nimajo kaj prida učinka, na dolgi rok pa ga imajo in otroci so takrat za to hvaležni.

Ko govorimo o oblikovanju osebnosti v spodobnosti, se mora naloga staršev glede na njihove možnosti razširiti tudi na okolje, v katerem se njihovi gibljejo njihovi otroci. Prvi odraz takšnega pristopa je izbira kraja za letovanje. V mnogih državah

so plaže poleti nepriporočljive; celo kadar je prisotno prizadevanje, da bi se izognili nevzgojnemu okolju, je splošno vzdušje tako razpuščeno, da je težko ohranjati spodobnost. Prav tako bi bilo v primeru, ko otroka vpišemo v kakšno rekreacijsko dejavnost ali na taborjenje, absurdno, če se ne bi dobro pozanimali, kako organizatorji skrbijo za to, da bi bilo splošno vzdušje kulture na visoki ravni.

Še eno področje, ki ga je treba upoštevati, so kraji, kjer se otroci zabavajo, še posebej, ker je pritisk skupine v času adolescence močnejši. Pomembno je, da starši vedo, kje se zadržujejo njihovi otroci, in da jim poskušajo ponuditi alternative tako, da se uskladijo z drugimi starši. Naslednje področje pa jim je bolj pri roki: otrokova soba. Normalno je, da si želijo sobo urediti in okrasiti po svojem okusu, ampak ta neodvisnost mora imeti mejo, ki je določena

predvsem s spodobnostjo tega, kar želijo obesiti na steno.

V splošnem je logično, da starši kdaj naletijo pri otrocih na odpor zaradi naravne težnje mladostnikov, ki hočejo utrditi svojo neodvisnost od staršev in od odraslih na sploh, ter zato, ker nimajo izkušenj. Mnogokrat je nepokorščina — ni mogoče niti ni zaželeno nadzorovati vsega — priložnost za kakšno “lekcijo”, s tem pa za svarilo, ki ga je treba dobro izkoristiti. Ko se pojavi kakšna težava, ni treba izgubljati veselja. Morda so se tako marsikaj naučili tudi starši sami, ko so bili v starosti svojih otrok. Vzgojno delo vedno zahteva veliko mero potrpežljivosti, še posebej na takšnih področjih, kjer se merila, ki jih skušamo posredovati, lahko mladim sprva zdijo pretirana. Bo že prišel čas, ko jih bodo bolje razumeli in jih vzeli za nekaj svojega, če le ne bo manjkalo vztrajnosti — skupaj z ljubeznivostjo,

dobro voljo in zaupanjem — s strani staršev, prepričanih, da se splača vzgajati tako.

J. De la Vega

[1] Sv. Jožefmarija, Zapiski govora, navedeno v: Carlos Soria, Maestro de buen humor.

[2] Pogovori, 100.

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
sl-si/article/vzgoja-v-spodobnosti-2-leta-
odrascanja/](https://opusdei.org/sl-si/article/vzgoja-v-spodobnosti-2-leta-odrascanja/) (14. Mar. 2026)